

- них ресурсів Київської обласної державної адміністрації. — К., 2014. — 249 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eco-kiev.com>
9. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / За ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. — К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. — 776 с.
 10. Сталый розвиток регіонів України / Наук. кер. М.З. Згуровський. — К.: НТУУ «КПІ», 2009 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://activity.wdc.org.ua/ukraine/Isd_ukr-2400dpi-10.pdf
 11. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на ХХІ століття» (2002–2012) / За ред. Л.Г. Руденка. — К.: Академперіодика, 2014. — 359 с.
 12. Статюха Г.О. Оцінювання екологічної сталості регіонів України на основі даних 2005–2007 років / Г.О. Статюха, І.М. Джигирей, І.А. Тищенко // Вост.-Европ. журн. передових технологій. — 2009. — № 3/6 (39). — С. 20–25.
 13. Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року. — К., 2014. — 90 с.
 14. Український підрозділ Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку (СЦД-Україна). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://wdc.org.ua>
 15. Environmental Sustainability Index 2005: Benchmarking National Environmental Stewardship / Yale Center for Environmental Law and Policy. — 2005. — 408 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.yale.edu>.
 16. Environmental Performance Index 2014. Full Report and Analysis. — New Haven CT: Yale Center for Environmental Law & Policy, 2014. — 172 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.issuu.com>
 17. Voitko S. European Union and Ukraine: the Present and Dynamics of Indicators for Sustainable Development / S. Voitko // KSI Transactions on Knowledge society. — 2013. — Vol. 6, No 3. — P. 18–23.
 18. Pilot 2006 Environmental Performance Index. — New Haven: Yale Center for Environmental Law & Policy, 2006. — 356 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sedac.ciesin.columbia.edu>.

УДК 316.334.65

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Н.В. Палапа

*доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник
завідувач лабораторії розвитку сільських територій*

Інститут агроекології і природокористування НААН

Проаналізовано сучасний стан законодавчого забезпечення розвитку сільських територій в Україні. Запропоновано напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення збалансованого розвитку сільських територій.

Ключові слова: сільські території, збалансований розвиток, законодавство.

В Україні сільські території традиційно пов'язуються з агровиробництвом, тоді як розвинуті країни світу характеризуються інтегрованим сільським розвитком, що відображає комплексні зв'язки і взаємодії сільських економік. З огляду на загальносвітові тенденції, зменшення важливості аграрного сектора вже не залишає жодних сумнівів у тому, що концепція сільського розвитку набагато ширша порівняно з концепцією аграрного розвитку [1].

Питання формування соціально-економічних передумов розвитку сільських територій набуває особливо актуального значення, оскільки потребує від держави і регіонів

не лише напруженості організаційної роботи щодо забезпечення соціального становища, а й величезних фінансових ресурсів.

Ю. Губені вважає, що вітчизняна політика розвитку сільських територій повинна будуватися, спираючись на наукову базу, яка має бути зорієнтована на дотримання певних норм і вимог, що вже сформовані в більшості європейських країн. На думку І. Прокопи, інтерес до проблематики розвитку сільських територій зумовлено низкою обставин: «необхідністю повнішого використання соціальних і просторових факторів конкурентоспроможності АПК і водночас — запобігання зростанню соціальної

напруженості в умовах скорочення чисельності зайнятих у сільському господарстві; майбутньою переорієнтацією державної підтримки аграрного сектора економіки з «жовтого кошика» на «зелений»; наростанням занепокоєності занепадом сіл».

Обезлюднення сільських населених пунктів, занепад соціальної та виробничої інфраструктур, збільшення кількості сільських мешканців, які проживають за межею бідності, є важливим сигналом для розроблення та проведення системної державної політики сприяння стабільному розвитку сільських територій. Такий розвиток передбачає їхнє висхідне соціально-економічне зростання, збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності ведення сільського господарства, досягнення максимальної зайнятості сільського населення і підвищення рівня його життя, раціональне використання земель тощо. Через недостатню увагу, приділену цій проблематиці з боку держави, проблеми розвитку сільських територій вирішуються локально, в міру їх виникнення. Такий підхід себе не виправдав. Ця проблема потребує системного підходу з проведенням комплексу заходів, спрямованих на розроблення інвестиційної привабливості сільських територій, створення різноманітних переваг для відкриття нових видів підприємницької діяльності, альтернативних сільськогосподарській, розбудову сільської інфраструктури, державну підтримку молодіжного кредитування [2].

Нині чинними є 134 закони, так чи інакше причетні до розвитку сільського господарства та сільської місцевості. Основними з них є закони України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», «Про місцеве самоврядування», «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» та ін. На розвиток їхніх положень приймаються Укази Президента («Про Основні засади розвитку соціальної сфери села», «Про першочергові заходи щодо підтримки розвитку соціальної сфери села», «Про деякі заходи щодо поліпшення умов господарювання недержавних сільськогосподарських підприємств»), інші підзаконні акти, цільові загальнодержавні та місцеві програми розвитку.

Дослідження нормативної бази дає змогу виділити такі основні вектори розвитку сільських територій: 1) збільшення зайнятості сільського населення на сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових

форм та особистих селянських господарствах; 2) підвищення продуктивності праці, рівня заробітної плати працівників сільського господарства; 3) ефективне використання трудових ресурсів і робочого часу; 4) відновлення діяльності раніше закритих та відкриття нових закладів соціально-культурного призначення в сільських населених пунктах, а також припинення їх закриття; 5) нарощування обсягів житлового будівництва на основі спеціальних програм його підтримки; 6) збільшення обсягів будівництва інженерних мереж і споруд; розвиток систем розвідних мереж водо- і газопроводів; 7) створення сприятливих умов для розвитку на селі сфери платних послуг тощо.

Через відсутність можливостей працевлаштування та незадовільні умови проживання відбувається інтенсивна міграція освіченої й конкурентоспроможної частини селян, погіршується забезпеченість працівниками агропромислових та інших підприємств і закладів, розташованих у сільській місцевості. Посилюється небажання молоді постійно проживати на селі, про що свідчить, зокрема, зниження зацікавленості до сільськогосподарської освіти: з 1990 р. кількість поданих заяв на 100 зарахованих абітурієнтів на відповідні спеціальності до вузів усіх рівнів акредитації скоротилася майже на третину.

Стрімке обмеження доступності й низька якість послуг соціальної сфери, виняткова важливість подолання цих проблем для реформування АПК та економіки взагалі, для поліпшення демографічної та суспільно-політичної ситуації, з одного боку, а також зміни вікової структури — з іншого, потребують перегляду підходів до благоустрою систем розселення, вдосконалення організаційно-економічних засад задоволення матеріально-побутових і соціально-культурних потреб сільського населення. Коригуючи стратегію соціальної політики відповідно до розуміння села як важливої територіальної підсистеми суспільства, пріоритет слід віддати всебічному зміцненню добробуту його мешканців. Підприємства аграрного сектора, розташовані в поселеннях, краще забезпечених об'єктами соціального призначення, мають вищий рівень рентабельності. Водночас їхня тісна співпраця з місцевою владою є запорукою успішного розвитку соціальної інфраструктури. Незважаючи на нагальність створення надійного ресурсного підґрунтя функціонування сільської соціальної сфери, життєздатні механізми досі запровадити не вдалося. Іде пошук шляхів акумуляції призначених для неї коштів в обласних і районних бюджетах та позабюджетних регіональних фондах; цільових податків, які залишаються на місцевому рівні; ефективних

організаційних форм надання послуг та експлуатації підприємств і закладів [3].

Нинішнє ресурсне забезпечення унеможливує оздоровлення сільської соціальної сфери, призводить до руйнування, тимчасового закриття або ліквідації інфраструктури, збільшує кількість об'єктів з недоукомплектованими штатами. Частка клубів, дитячих дошкільних закладів, загальноосвітніх шкіл, бібліотек, фельдшерсько-акушерських пунктів, лікарень та амбулаторій, що потребують капітального ремонту і перебувають в аварійному стані, досягла 47,9–27,9 % і не відповідає потребам просторового розміщення закладів інфраструктури [3; 4].

Частка сіл із чисельністю жителів 1000 чол. і більше, де немає дитячих дошкільних закладів, становить 24,1%. Стаціонарних закладів охорони здоров'я і культури, а також пересувного обслуговування не мають відповідно 3,0 та 2,2% поселень з населенням 500 чол. і більше. Частка сіл без загальноосвітніх шкіл, де мешкає 50 і більше дітей віком від 7 до 15 років, зросла до 6,4%. Перебуваючи на обліку, об'єкти подекуди не експлуатуються, таких дитячих дошкільних закладів налічується 29,8%. Доступність об'єктів ослаблюється згортанням та браком технічних засобів для виїзного обслуговування, погіршенням транспортного сполучення, незадовільним рівнем телефонізації (швидкому вирішенню останньої з перелічених проблем щодо соціально-культурних об'єктів допоможуть лише цільові видатки державних і регіональних фондів). Через відсутність необхідних підприємств і закладів соціального призначення неможливо комплексно розвивати систему розселення, розширювати сферу прикладання праці, підвищувати привабливість сільського способу життя, а отже, й сприяти подоланню негативних тенденцій трудоресурсного забезпечення АПК, нівелюванню різких територіальних відмінностей у рівнях життя населення.

Важливість здійснення соціально-економічного реформування на селі зумовило необхідність розроблення і прийняття спеціального законодавства по врегулюванню цих відносин. Першим законом, у якому були викладені правові завдання соціальних перетворень на селі, став Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» (в редакції від 15 травня 1992 року).

19 вересня 2007 року було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року». Цей документ розроблено з метою реалі-

зації основних напрямів державної аграрної політики, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку вискоєфективного конкурентоспроможного аграрного сектора економіки нашої держави. В ній проголошується:

- створення організаційно-правових та соціально-економічних умов для комплексного розвитку сільських територій, наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського та сільського населення;
- підвищення рівня ефективної зайнятості, посилення мотивації сільського населення до розвитку підприємництва в сільській місцевості як основної умови підвищення рівня життя населення;
- підтримка конкурентоспроможності аграрного сектора в умовах інтеграції України у світовий економічний простір;
- подолання стихійності та тінізації аграрного ринку;
- створення екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення, збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення.

Чинним законодавством України передбачається, що селу має надаватись перевага перед містом (з розрахунку на душу населення) у спорудженні житла та інших об'єктів соціально-культурного і побутового забезпечення. Ці переваги полягають у матеріально-технічному і ресурсному забезпеченні, оподаткуванні, кредитуванні індивідуальних забудовників тощо. Згідно зі ст. 11 Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села і АПК», Уряд України та місцеві ради народних депутатів покликані сприяти розвитку індивідуального житлового будівництва на селі, створювати забудовникам, у тому числі працівникам соціальної сфери і сфери обслуговування сільського населення, які проживають у селі, пільгові умови по забезпеченню будівельними матеріалами й обладнанням, надавати їм послуги і пільгові довгострокові кредити. При цьому названий закон передбачає компенсацію за рахунок республіканського чи місцевого бюджетів половини одержаних кредитів через 5 років після введення будівлі в експлуатацію. Така пільга надається, якщо власник будинку бере участь у сільськогосподарському виробництві або в переробній промисловості та соціальній сфері села.

Складні умови проживання, несвоєчасна виплата заробітної плати, професійна та культурна ізольованість спричинюють плінність кадрів і неуккомплектованість багатьох закладів

соціально-культурної сфери фахівцями необхідних професій.

Об'єкти культурно-побутового та спортивно-оздоровчого призначення, відповідно до ч. 1, ст. 6 Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу», споруджують місцеві ради і місцеві державні адміністрації за рахунок державного і місцевого бюджетів.

Життєво необхідно вирішити питання у сфері медичного обслуговування сільських мешканців, а також торгівлі, зокрема забезпечення однакових з містом умов постачання населення промисловими і продовольчими товарами, побутового обслуговування, забезпечення електроенергією на пільгових умовах, що передбачено ст. 12 Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу». Проте цей закон виконується не належним чином.

Щоб забезпечити розвиток сфери охорони здоров'я та поліпшити демографічну ситуацію, Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» в сфері охорони здоров'я передбачено:

- відкрити заклади охорони здоров'я з надання першої медико-санітарної допомоги в селах із чисельністю жителів понад 500 осіб;
- створити в сільських населених пунктах із чисельністю жителів понад 1000 осіб амбулаторії загальної практики — сімейної медицини та реорганізувати сільські лікарські амбулаторії, фельдшерсько-акушерські пункти в амбулаторії загальної практики — сімейної медицини;
- розширити мережі аптек та аптечних кіосків;
- створити на базі сільських закладів охорони здоров'я денні стаціонари, а також стаціонари вдома;
- оснастити сільські заклади охорони здоров'я сучасною ультразвуковою, ендоскопічною, рентгенологічною, наркозною апаратурою, пересувними стоматологічними кабінетами, іншим сучасним обладнанням, а також спеціальними автомобілями;
- надавати лікувально-консультаційну та організаційно-методичну допомогу і здійснювати санітарно-протиепідемічні заходи силами спеціальних бригад обласних та районних закладів охорони здоров'я;
- зміцнити лікувально-оздоровчу базу санаторіїв та інших закладів, призначених для лікування й оздоровлення працівників агропромислового комплексу та їхніх дітей.

Проте замість перелічених пріоритетів медична реформа знищила й те медичне за-

безпечення, яке хоч якось жевріло в сільській місцевості.

У березні 1992 року Верховна Рада України прийняла нову редакцію Земельного кодексу України, який став основою регулювання земельних відносин в Україні на сучасному етапі. У Кодексі зафіксовано право на землю в трьох формах: державній, колективній і приватній. За ідеологією, наслідком реформ має бути те, що земля належатиме тим, хто її обробляє. Кожен працюючий з найманого працівника перетворюється на співвласника або господаря — власника землі за результатами своєї праці. Цей процес досить складний. Не дивлячись на те, що в Україні запроваджено різні форми власності на землю, процес реформування земельних відносин не завершено, він постійно вдосконалюється. Тому одним із першочергових заходів щодо вирішення соціально-економічних проблем на селі є завдання забезпечити підготовку проектів необхідних законодавчих та нормативних актів щодо завершення реформування земельних відносин, які мають забезпечити захист інтересів власників земельних паїв, охорону та раціональне використання землі, підвищення її родючості, рівноправний розвиток усіх форм господарювання [5].

Уряд України приділяє увагу використанню земельних ресурсів. Система управління земельними ресурсами має вирішувати проблеми забезпечення раціонального використання і охорони земель, збереження і відтворення родючості ґрунту, розвиток і контроль земельного ринку, захист прав громадян, організацій, підприємств і установ. Це зумовлено тим, що в процесі земельних відносин відбувається трансформація земельних ділянок у просторі форм власності (продаж, дарування, міна, застава тощо) і в просторі плати за землю (орендна плата, земельний податок, втрати сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель тощо).

Питання ринку земель є не тільки економіко-правовим, а й соціальним та політичним. Останнім часом особливого значення набула державна політика у сфері земельних відносин. Але існують стримувальні фактори створення земельного ринку. Основні з них: незавершеність законодавчої бази — не прийнято Закону «Про ринок земель», немає інфраструктури ринку, чіткого порядку, обмежень. Також гальмуються процеси інвестування та іпотечного кредитування під заставу землі, спостерігається неповноцінне ведення державного земельного кадастру (необхідно прийняти Закон «Про Державний земельний кадастр», виключити

недостовірність даних про кількість і якість земель), не проводиться моніторинг земель та землекористування, без якого неможливо обґрунтовано здійснювати державну земельну політику, не дотримуються умови договорів оренди, трапляється нецільове використання коштів земельного податку, які повинні йти на виконання меліоративних заходів, захист ґрунтів від водної та вітрової ерозії.

Закон від 17 жовтня 1990 року «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» до цього часу чинний і залишається фактично єдиним актом, який визначає реальні заходи щодо соціального розвитку села. Цей Закон поклав початок правовому забезпеченню соціального розвитку села. Цей акт законодавства діє з 1 листопада 1990 року, тобто він був ухвалений ще за часів УРСР. З того часу до нього 12 разів вносилися зміни, востаннє — 2 грудня 2010 року. Законом уперше на законодавчому рівні було проголошено політику на відродження селянства як «господаря землі, носія моралі та національної культури». Законом встановлено цілу низку різнопланових пільг та преференцій для сільських жителів і аграрного сектора. Його застосування на практиці зводиться насамперед до запровадження таких пільг, які не складають якоїсь певної системи і не є частиною цілісної державної політики. Разом з тим, фактично не працює ціла низка рамкових норм Закону, які мали б забезпечити пріоритетність питань розвитку села при розробленні та прийнятті інших нормативних актів та державних програм.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення формування інвестицій на соціальний розвиток села та агропромислового комплексу» від 29 липня 1992 року досі залишається чинною, причому до неї жодного разу не вносилися зміни. Не змінено навіть назви відомств, відповідальних за реалізацію рішення. Це свідчить про те, що ця постанова уряду фактично не діє. Сфера її правового регулювання практично повністю перекривається Законом «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві».

Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію Національної програми відродження села на 1995–2005 роки», головною метою якої є виведення українського села на світовий рівень розвитку, створення соціально-економічних умов для відродження селянина — справжнього господаря на землі, здійснення земельної реформи та формування повноцінного життєвого середовища в сільській місцевості.

Національна програма відродження села враховує галузеві та регіональні програми, які вже здійснюються в агропромисловому комплексі, прогнози розвитку галузей соціальної сфери, демографічних процесів, зайнятості населення тощо, узгоджує їх між собою та забезпечує комплексність заходів відповідно до рівнів функціонування суспільства, забезпечує реалізацію Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві». Кабінет Міністрів України разом з комісіями ВРУ до кінця 1994 р. на основі Концепції мав підготувати і подати Програму. Однак Програма так і не була ухвалена, а Урядову комісію, утворену для її розроблення, було ліквідовано ще 2007 р.

Головні положення указу Президента України «Про основні засади розвитку соціальної сфери села» спрямовані на поліпшення організації життєзабезпечення сільського населення в умовах становлення приватного сектора в аграрній сфері, виходу національної економіки з кризи, розвитку економіки в ринкових умовах; вони мають ураховуватися в процесі визначення стратегічних напрямів розвитку економіки, підготовки та виконання державних, галузевих і регіональних програм та розроблення нормативно-правових актів з питань соціально-економічного розвитку держави на найближче десятиріччя. В указі проголошується, що збереження і розвиток села, забезпечення повноцінного відтворення в ньому української нації повинно стати одним із пріоритетних завдань держави. У ході реформування аграрного сектора основною функцією соціальної сфери села є створення умов для задоволення фізичних, духовних, соціальних та інших потреб сільського населення. Указ формально досі чинний. Відповідно до п. 2 Указу Кабінету Міністрів, повинен «під час підготовки проектів Державної програми економічного і соціального розвитку України, закону про Державний бюджет України та нормативно-правових актів ураховувати Основні засади розвитку соціальної сфери села».

Таким чином, цей указ, як і Закон «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», фактично має рамкові обмеження.

Законом України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» в основному визначаються економічно-фінансові важелі розвитку сільського господарства. Він і досі формально залишається чинним, незважаючи на обмеження строків, зазначених у самій назві акта.

Законом України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для

агропромислового комплексу» встановлено основні напрями державної політики пріоритетного розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу, передбачено створити сприятливі економічні умови для збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської техніки та обладнання для харчової і переробної промисловості, накреслено шляхи формування ринку та вдосконалення системи забезпечення агропромислового комплексу вітчизняною технікою та обладнанням.

Законом України «Про фермерське господарство» визначено правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України. Закон спрямований на створення умов для реалізації ініціативи громадян щодо виробництва товарної сільськогосподарської продукції, її перероблення та реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також для забезпечення раціонального використання і охорони земель фермерських господарств, правового та соціального захисту фермерів України.

Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» встановлено основи державної політики в бюджетній, кредитній, цінovій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції й розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення. Однак він не регулює питань, визначених Земельним кодексом України. Закон чинний і дуже активно застосовується, зокрема при формуванні економічної та бюджетної політики.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми соціального розвитку села на період до 2011 року» визначено основні засади розроблення Загальнодержавної програми соціального розвитку села на період до 2011 року.

Нагальними проблемами в сільській місцевості є високий рівень безробіття, посилення міграції сільського населення, скорочення мережі закладів соціально-культурного призначення, зношеність та застарілість їхньої матеріально-технічної бази, нестача ресурсів для збереження і відтворення виробничого потенціалу села. Мета Програми полягає в забезпеченні створення в сільській місцевості сприятливого середовища для життєдіяльності людей як необхідної передумови ефективного функціонування галузей сільського господарства, сталого розвитку сільських населених пунктів.

Концепції не реалізовано, а відповідної програма на державному рівні не затверджено. Однак формально документ досі залишається чинним.

У Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» основні засади державної аграрної політики спрямовані на забезпечення сталого розвитку аграрного сектора національної економіки на період до 2015 р., системності та комплексності під час здійснення заходів щодо реалізації державної аграрної політики всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Державна аграрна політика ґрунтується на національних пріоритетах і враховує необхідність інтеграції України до Європейського Союзу та світового економічного простору. Основні засади державної аграрної політики поширюються на сільське та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарської продукції (далі — аграрний сектор), аграрну науку і освіту, соціальну сферу села, їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення. Закон чинний. За своїм змістом він є засадничим, рамковим. У ньому визначено мету («збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності нації»), пріоритети аграрної політики та шляхи їх досягнення. Однак реалізація цього акта потребує відповідного нормативно-правового забезпечення, якого досі немає. Фактично закон не працює.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006–2010 роки». Метою Програми є реалізація основних напрямів державної політики створення сприятливих умов для комплексного розвитку сільських територій, розв'язання соціальних проблем села, розвитку високо-ефективного конкурентоспроможного на внутрішньому і зовнішньому ринках аграрного сектора, забезпечення продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності. Концепція не була реалізована, а відповідна програма на державному рівні не затверджена. Однак розпорядження й досі залишається чинним. Формально до концепції «прив'язана» Державна цільова програма розвитку українського села до 2015 р. Однак назва, строки та зміст згаданої програми в цілому не відповідають концепції. До того ж програма ухвалена майже через два роки з дати схвалення концепції, а мала бути розроблена в тримісячний термін.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань розвитку сільських територій»

є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним при Кабінеті Міністрів України. Основні завдання Міжвідомчої координаційної ради — погоджувати діяльність міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та наукових установ, пов'язану з виконанням Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України 19 вересня 2007 року за № 1158, та здійснення контролю за виконанням завдань і заходів Програми. Постанова чинна, Рада утворена, однак практично не діє.

Метою розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року» є забезпечення сталого розвитку сільських територій, підвищення рівня життя сільського населення, охорона навколишнього природного середовища, збереження природних, трудових і виробничих ресурсів,

підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Концепція не реалізована — розпорядження було скасоване наступним урядом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бородіна О.М. Коригування політики державної підтримки сільського господарства України / О.М. Бородіна, О.М. Могилюк // Економіка АПК. — 2007. — № 6. — С. 55–61.
2. Притула Х.М. Аналіз зовнішніх факторів розвитку сільських територій / Х.М. Притула // Наук. вісн. НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.10. — С. 124–131.
3. Амбросов В.Я. Соціальна сфера села України: регіональний аспект / В.Я. Амбросов, І.В. Білокінь, І.Ф. Гнибіденко, О.Г. Булавка. — К.: НДУ, 2003. — 605 с.
4. Аграрне право України / за ред. В.З. Янчука. — К.: Юрінком., 1996. — 560 с.
5. Могилюк О. Реалії та парадокси аграрної політики // Економіка України. — 2008. — № 12. — С. 40–51.

УДК 322.2

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

О.М. Лихогруд

ДП Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «Діпромісто» ім. Ю.М. Білоконя

Проаналізовано діючу методичку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів в Україні. Запропоновано теоретико-методологічне обґрунтування удосконалення існуючої системи проведення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів у ринкових умовах.

Ключові слова: нормативне грошове оцінювання, вартість, населений пункт, ринок земель, земельні ділянки.

Нормативна грошова оцінка земель — одна з основ ефективного використання земельних ресурсів. Це база для встановлення обґрунтованих платежів за землю, зокрема розрахунку орендної плати та визначення земельного податку. Сучасний стан проведення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів, показує недосконалість його методики. При цьому очевидно, що «косметичне» коригування діючої методики не дасть ефекту в довготривалій перспективі. Тому необхідно конструктивно удосконалити існуючу методичку, адаптувавши її до ринкових умов.

Питаннями грошової оцінки земель та розрахунку її вартості займалися вітчизняні вчені Б.М. Данилишин, Ю.Ф. Дехтяренко [1], Д.С. Добряк, О.І. Драпиковський, О.П. Канащ,

М.Г. Лихогруд, А.Г. Мартин, Ю.М. Манцевич [1], Ю.М. Палеха [1,], Л.М. Петрович, А.М. Третяк та багато ін. Але методика, за якою вони працювали, застаріла і потребує удосконалення на підставі більш глибоких досліджень, що надзвичайно актуально на нинішньому етапі.

У цій статті проаналізовано діючу методичку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів в Україні. Обґрунтовано важливість удосконалення існуючої системи проведення такого оцінювання в ринкових умовах.

В Україні триває процес здійснення ринкових реформ, що включає, зокрема, земельну реформу, кінцева мета якої — сформувати цивілізований ринок землі, що є невід'ємною частиною економіки будь-якої розвинутої держави.